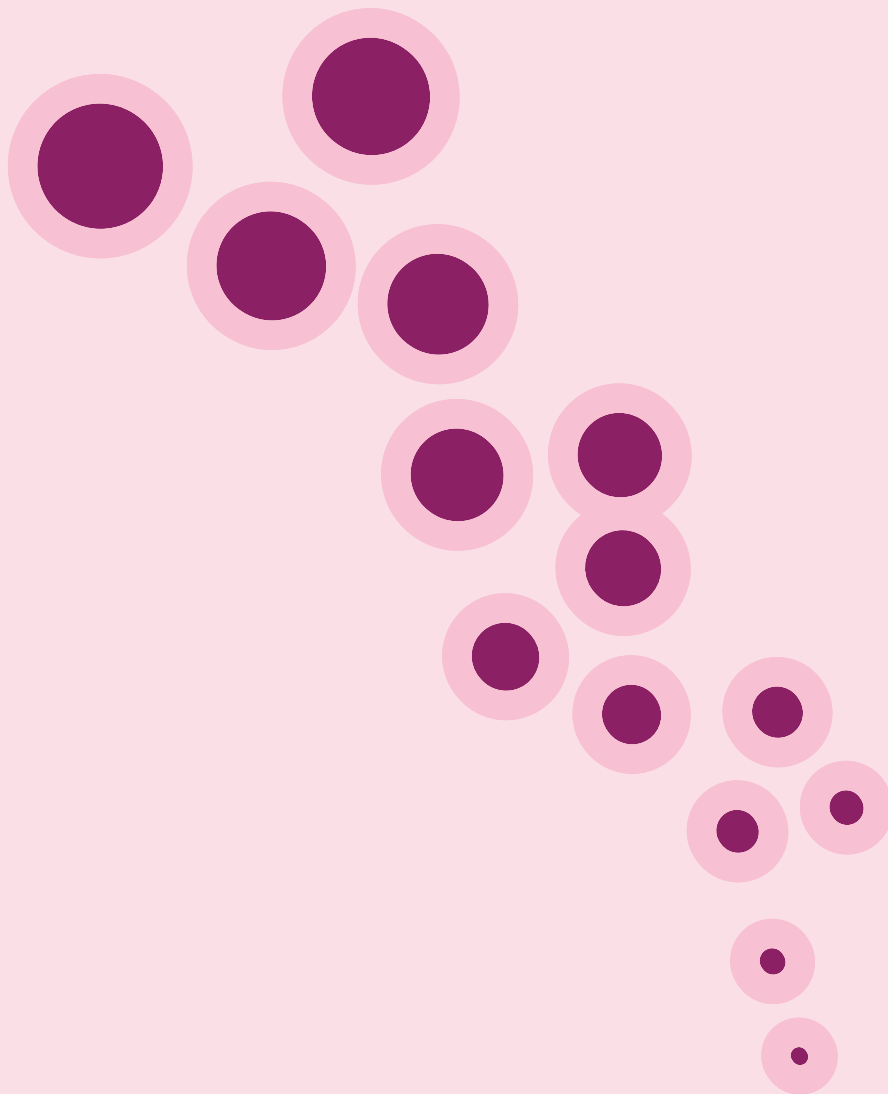

För en preventiv, effektiv och jämlik allergivård

Nationell allergistrategi 2026–2030

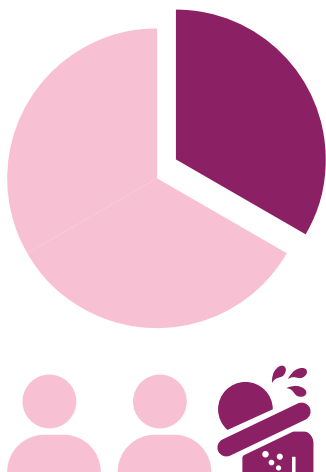

Innehåll

Förord	5
EU:s arbete med allergifrågor	6
Vilka allergier omfattar strategin?	6
Struktur och innehåll	7
Fokusområden och mål	7
Förutsättningar i samhället	8
Ökad kompetens i allergivården	8
En mer effektiv kunskapsstyrning i allergivården	9
Samverkan inom vårdkedjan och med andra aktörer	10
Rapportering och utvärdering	11
Socialstyrelsen och Livsmedelsverket är centrala aktörer	12
Uppdrag för genomförande och uppföljning av strategin	12
Uppdrag till Socialstyrelsen att genomföra regeringens allergistrategi 2026–2030	13
Uppdrag till Livsmedelsverket att genomföra regeringens allergistrategi 2026–2030	14

Förord

Allergier är några av våra vanligaste kroniska sjukdomar och uppskattas beröra över en tredjedel av Sveriges befolkning. Allergier är ett växande folkhälsoproblem. Astma, pollenallergi, matallergi och eksem påverkar vardagen för miljontals människor.

Det finns många orsaker till att människor har allergier. Det kan till exempel handla om ändrade levnadsvanor, kosthållning och exponeringar för olika ämnen som luftföroreningar. Samtidigt som vårdbehoven ökar visar analyser på tydliga skillnader i tillgång till allergivård i landet, både mellan regioner och mellan olika grupper i samhället. Regeringen presenterar en nationell strategi i syfte att åstadkomma en mer preventiv, effektiv och jämlik allergivård.

Den nationella strategin, med en gemensam riktning och gemensamma mål, ska underlätta för bland annat huvudmän och vårdgivare att prioritera och planera insatser för att förebygga att allergier utvecklas, ger symtom eller förvärras, såväl i vården som i andra delar av samhället. Även myndigheter ska planera och prioritera utifrån strategin.

Elisabet Lann
Sjukvårdsminister

Regeringens strategi ska ses i ljuset av de pågående satsningar som regeringen initierat inom hälso- och sjukvårdsområdet och som har bäring på allergiområdet. Det handlar bland annat om att bygga ut primärvården, satsningar för att korta köerna och att förbättra vårdens kompetensförsörjning.

Hälso- och sjukvården behöver utvecklas på flera nivåer för allergiker eftersom de flesta patienter med allergi ska få hjälp i primärvården medan patienter med svår allergi behöver specialiserad vård, av allergologer eller av hudläkare.

Även kommuner, skolor, förskolor och andra aktörer som möter personer med allergi i vardagen behöver på ett strukturerat och metodiskt sätt få bättre kunskaper om allergier och hur miljö och livsmedels hantering påverkar allergiker. Livsmedelsföretag måste informera om innehållet av allergena ingredienser på ett transparent och tydligt sätt, så att kostbehandling kan fungera och individer med matallergi kan vara trygga. Därför tar strategin särskild hänsyn till livsmedelskedjans roll för säkra livsmedel när det gäller allergener.

Regeringen ser patient- och anhängigorganisationerna som viktiga aktörer i vårdens utveckling. Deras insikter och erfarenheter är viktiga för att skapa en vård som verkligen möter patienternas behov. Detta avspeglas i den nationella allergistrategin.

En bärande del i strategin är Socialstyrelsens nationella riktlinjer för allergi som publicerades i april 2026.

Många har en allergi

Förekomst av allergi och överkänslighet har historiskt sett varit svåra att belysa, bland annat för att begreppen inte har haft en väl representerad plats i den internationella klassifikationen ICD (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems).

Globalt sett har dock allergirelaterade sjukdomar ökat över tid. I dag är mellan 10 och 30 procent av alla människor i världen drabbade. Enligt WHO är allergi den fjärde största kroniska sjukdomen. Organisationen bedömer vidare att totalt 50 procent av mänskligheten – i alla åldrar – kommer att ha en allergi år 2050.

I den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor? som Folkhälsomyndigheten genomförde 2024 uppgav nästan 35 procent att de har en allergi, vilket gör allergier till en av de vanligaste kroniska sjukdomarna. Vanliga allergier inkluderar allergier mot vissa pollen, pälsdjur, parfymers och livsmedel. Andelen 12-åringar i Sverige som lider av pollenallergi har stigit från 14 till 19 procent från 2011 till 2019. Uppgiften bygger på föräldraenkäter till 12-åringar och redovisas i Folkhälsomyndighetens statistikdatabas samt i Miljöhälsorapporten 2021.

EU:s arbete med allergifrågor

EU arbetar med allergifrågor främst genom att stärka regler och policyer som skyddar personer med allergier. Ett centralt område är livsmedelssäkerheten, där EU ställer krav på tydlig och konsekvent märkning av 14 allergener för att hjälpa konsumenterna att undvika ämnen de inte tål. Detta omfattar både förpackade och oförpackade livsmedel, och syftar till att förbättra tryggheten för personer med matallergi.

Vilka allergier omfattar strategin?

Strategin omfattar de vanligaste formerna av allergi hos barn och vuxna:

astma

(allergi är en vanlig orsak till astma hos barn och förekommer även hos vuxna)

atopiskt eksem

kontaktallergi

pollenallergi

(rinokonjunktivit)

matallergi

celiaki

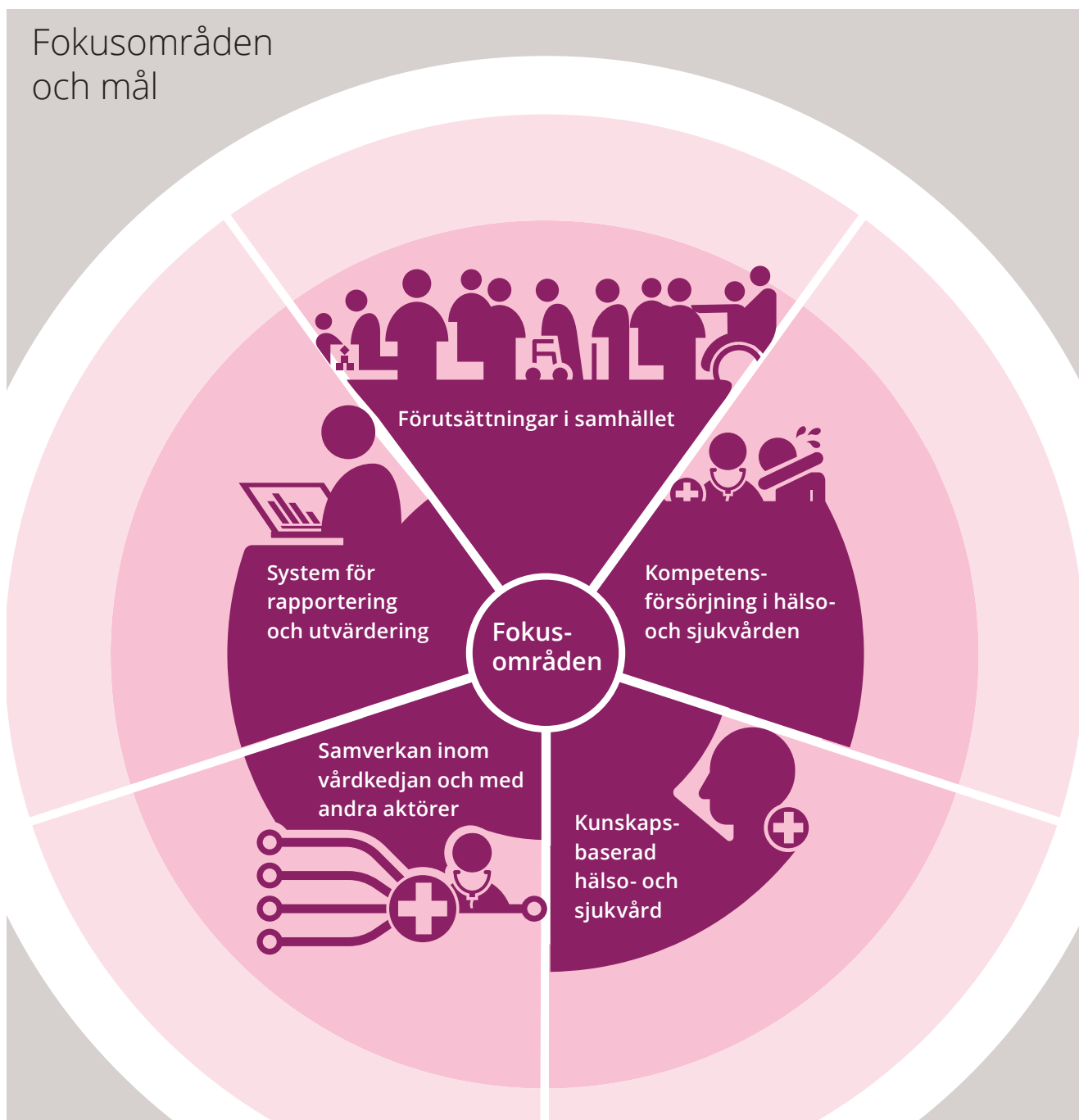
(glutenintolerans) är inte en allergi, men ingår i de delar av strategin som rör livsmedelslagstiftningen, eftersom livsmedelslagstiftningen ställer samma informationskrav för alla matallergener, alltså även spannmål som innehåller gluten.

Struktur och innehåll

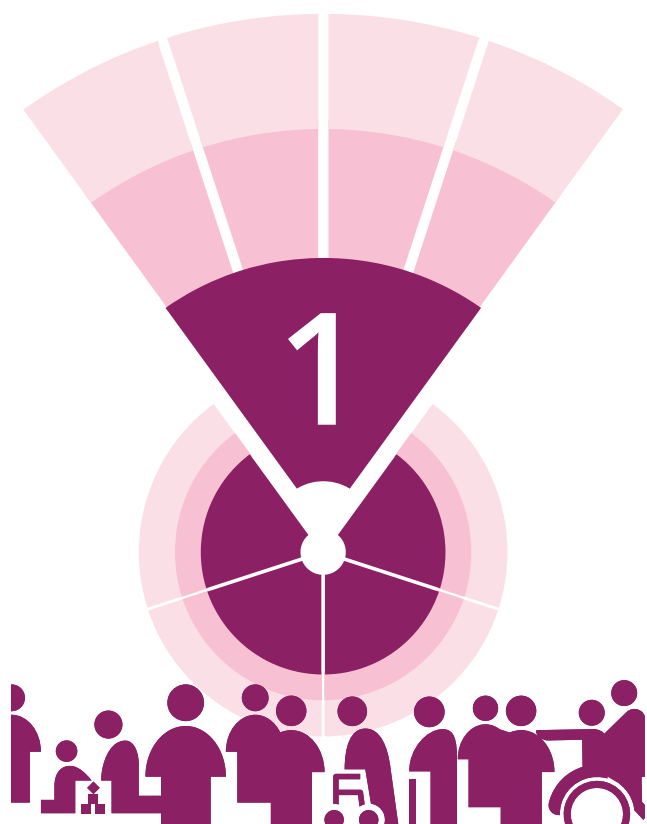
Regeringen gav den 29 februari 2024 Livsmedelsverket och Socialstyrelsen i uppdrag att lämna förslag till nationell strategi och handlingsplan för allergiområdet. Underlaget som myndigheterna redovisade den 31 januari 2026 ligger till grund för denna strategi.

Inom ramen för uppdraget att ta fram en strategi har Socialstyrelsen och Livsmedelsverket samarbetat med experter på allergiområdet och samverkat med livsmedelsföretag och andra aktörer.

Utifrån myndigheternas förslag har Regeringskansliet identifierat breda fokusområden inom vilka det finns behov av utveckling. Kopplat till respektive fokusområde finns ett antal målsättningar.

Förutsättningar i samhället

Fler aktörer i samhället, utöver hälso- och sjukvården, ska inkluderas i arbetet med att både förebygga utvecklingen av allergier och bidra till tryggare och säkrare utomhus- och inomhusmiljöer för den som har en allergi. Flera olika aktörer i samhället påverkar även möjligheten till säkra och trygga måltidssituationer för personer med matallergi och celiaki. Dessa aktörer kan skapa förutsättningar, exempelvis genom att samverka och samarbeta med varandra, informera, men även genom att följa gällande regler och rutiner.

Målsättningar:

- Ökad kunskap hos befolkningen för att förebygga och vid behov behandla allergier.
- Ökad kunskap hos föräldrar så att de tryggt kan introducera mat till spädbarn.
- Ökad kunskap i skolor och förskolor för att säkerställa ändamålsenliga rutiner.
- Kontroll och information om allergener ska vara systematisk, metodisk och prioriterad.

Ökad kompetens i allergivården

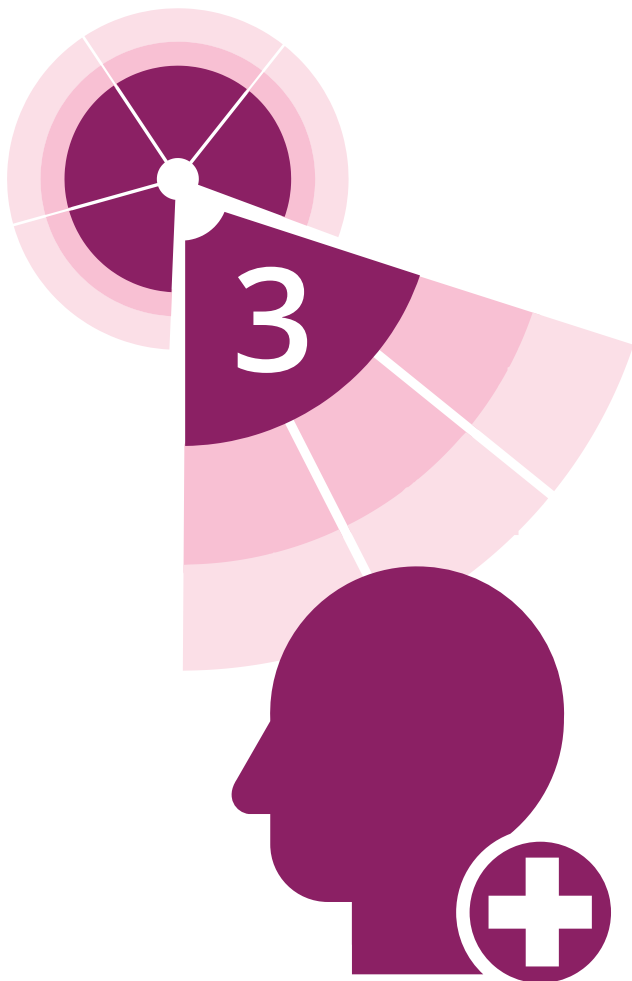

Rätt och tillräcklig kompetens i hälso- och sjukvården är en förutsättning för att möta dagens och framtidens vårdbehov. Kompetensen behöver vara tillgänglig i regionerna, i relation till de vårdbehov som finns. Det är vårdgivarna som ansvarar för att de som arbetar i verksamheten har rätt kompetens för sina arbetsuppgifter. Till exempel har antalet vuxenallergologer minskat över tid, med begränsad tillgång i vissa regioner som konsekvens.

Målsättningar:

- Bättre och mer jämlik tillgång till allergologer.
- Kontinuerlig fortbildning för vårdpersonal.
- Allergikunskap i relevanta vårdutbildningar.

En mer effektiv kunskapsstyrning i allergivården

Allergivården ska arbeta förebyggande och behandla patienterna utifrån kunskap och beprövad erfarenhet om allergier.

Primär- och sekundärprevention och allergisk inflammation är viktiga forskningsområden för att förhindra utvecklingen av allergisjukdomar, men även för att utveckla behandlingar för redan etablerade sjukdomar. Kunskapsutveckling medför större möjligheter att minska risken för allergier, men även minska eller senarelägga utvecklingen av symtom.

För att vården systematiskt och metodiskt ska utgå från bästa tillgängliga kunskap och erfarenhet finns nationella kunskapsstöd om både förebyggande och behandlande metoder av allergier. Kunskapsstöden behöver systematiskt och metodiskt förstärkas, samordnas, tillgängliggöras och integreras med individanpassade åtgärder i hälso- och sjukvården.

Flera aktörer ansvarar för att ta fram kunskapsstöd till hälso- och sjukvården, exempelvis Socialstyrelsen, Läkemedelsverket, Livsmedelsverket, Folkhälsomyndigheten, regionernas kunskapsstyrningsorganisation (NPO), professionsorganisationer, universitet och högskolor. Samordning mellan relevanta aktörer och kunskapsstöd är viktigt för ett ökat genomslag.

Målsättningar:

- Vården ska arbeta förebyggande och behandla allergier utifrån kunskap och beprövad erfarenhet.
- Nationella kunskapsstöd ska vara samordnade, uppdaterade och lättillgängliga.
- Stöd för implementering av kunskapsstöd ska finnas.

Samverkan inom vårdkedjan och med andra aktörer

Fokusområde 4 handlar om hälso- och sjukvårdens förmåga att skapa förutsättningar som leder till att berörda patienter får en mer samordnad allergivård. Patienter behöver en kontinuerlig och samordnad process, där olika aktörer som kommuner och regioner samarbetar för en individuell, trygg och säker vård för patienten. Relevanta aktörer, som förskolan och skolan, behöver få information från hälso- och sjukvården. I vissa regioner har man allergikonsulenter som fungerar som en länk mellan samhället och hälso- och sjukvården. Det ger möjligheter till ett strukturerat informationsflöde mellan olika vårdgivare, och kan främja dialog och gemensamt utvecklingsarbete utifrån patientens behov.

Skillnaden mellan barn- och vuxenvården är stor och ansvaret för sammanhållen övergång behöver klargöras. Sammanhållen övergång i vården hänger samman med en fungerande vårdkedja och är en avgörande faktor för att bedriva god och säker vård. Övergången från barn- till vuxenvård innebär i dag att ett större ansvar läggs på patienten. När en patient har kontakt med flera vårdgivare finns det dock risk för glapp i vårdkedjan och att patient och personal inte har en gemensam bild av vårdbehoven.

Personcentrerad vård är ett förhållningssätt där patienten ses som en partner i vården. Fokus ligger på att förstå personens livssituation, behov, önskemål och resurser – inte bara den medicinska diagnosen.

Målsättningar:

- Patienter med allergi får en sammanhållen och personcentrerad allergivård på rätt nivå.
- Bättre samverkan och samarbete mellan allergivården och skola/förskola/andra aktörer.
- Sammanhållen vårdkedja i övergången mellan barn- och vuxensjukvården i allergivården.

Rapportering och utvärdering

För att kunna följa utvecklingen i allergivården ska ändamålsenliga system för rapportering och utvärdering vara till hjälp. Med rapporteringssystem menas registrering av all typ av vård och behandling inom allergiområdet samt rapportering av allergiincidenter. I strategin ingår att utreda behovet av och förutsättningarna för ett rapporteringssystem för allergivård utan att ytterligare belasta världens samlade administrativa börda.

Även livsmedelskedjan behöver följa upp allergiska reaktioner. Väl underbyggda data, som samlas in och sammanställs på nationell nivå, är ett viktigt underlag för riskvärdering, planering av en riskbaserad kontroll och för uppföljning av åtgärder på kommunal och nationell nivå. Därför ska behovet av och förutsättningarna för ett digitalt inrapporteringssystem av allergiincidenter till följd av livsmedel ses över.

Över tid är data även ett värdefullt underlag i informations- och utbildningssyfte.

Målsättningar:

- Utveckla nationella rapporteringssystem för allergivård utan att öka den administrativa bördan.
- Skapa system för att rapportera allergiincidenter, för befolkningen och i livsmedelskedjan.

Socialstyrelsen och Livsmedelsverket är centrala aktörer

Som framgår ovan är samverkan och samarbete mellan flera aktörer av vikt för strategins genomförande. Socialstyrelsen och Livsmedelsverket är två av de centrala statliga myndigheterna på allergiområdet och de kommer att ha aktiva roller i arbetet med att genomföra och följa upp strategin.

Livsmedelsverkets roll omfattar bland annat samverkan med aktörer inom livsmedelskedjan, skolan, allmänheten och barnhälsovården samt uppföljning av olika slag.

Socialstyrelsens roll omfattar bland annat genomförande av nationella satsningar på hälso- och sjukvården, styrning med kunskap, strukturell beredskap samt uppföljning.

Uppdrag för genomförande och uppföljning av strategin

Regeringen har gett Socialstyrelsen och Livsmedelsverket i uppdrag att bidra till genomförandet samt följa upp arbetet och resultaten med den nationella strategin.

Under 2026 ska Socialstyrelsen tillsammans med Livsmedelsverket ta fram en plan för uppföljning av den nationella strategin. Från och med 2027 ska myndigheterna årligen till och med 2030 till Regeringskansliet (Socialdepartementet) redovisa uppföljningens resultat.

Uppdrag till Socialstyrelsen att genomföra regeringens allergistrategi 2026–2030

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att bidra till genomförandet av den nationella allergistrategin För en preventiv, effektiv och jämlik allergivård 2026–2030 samt följa upp åtgärder och resultat inom ramen för strategiarbetet. Livsmedelsverket ges ett motsvarande uppdrag. Myndigheterna ska samverka i genomförandet av uppdragen.

I uppdraget ingår bland annat att

- löpande följa upp och vid behov revidera de nationella riktlinjerna för både allergi och astma/KOL,
- stödja sjukvården vid implementering av de nationella riktlinjerna för både allergi och astma/KOL,
- följa upp allergivården och de nationella riktlinjernas genomslag,
- säkerställa allergiperspektiv i pågående arbeten inom bland annat tillgänglighet och kompetensförsörjning, och
- följa upp arbetet med strategin och uppfyllelsen av målen inom myndighetens verksamhetsområde.

Socialstyrelsen ska, till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet), redovisa en plan för genomförande av arbetet senast den 15 december 2026, lämna delredovisningar senast den 15 december 2027, den 15 december 2028 och den 15 december 2029 samt redovisa en uppföljning av resultatet senast den 15 december 2030.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2026 använda 3 000 000 kronor. Medlen ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 38 Kvalitetshöjande insatser i hälso- och sjukvården. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast

den 1 december 2026. Medel som inte har använts ska återbetalas senast den 31 mars 2027 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning lämnas till Kammarkollegiet. Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

Allergier är några av våra vanligaste kroniska sjukdomar och berör över en tredjedel av Sveriges befolkning. Regeringen har beslutat om den nationella strategin För en preventiv, effektiv och jämlik allergivård. Strategin ska genomföras under fem år, 2026–2030.

Regeringens strategi ska ses i ljuset av de pågående satsningar som regeringen arbetar med inom hälso- och sjukvårdsområdet och som har bäring på allergivården. Det handlar bland annat om att utveckla primärvården och göra vården mer patientcentrerad, satsningar för att korta köerna och kompetensförsörjning.

Allergier är ett stort och växande folkhälsoproblem. Med strategin pekar regeringen ut en gemensam riktning för hur vården och samhället kan möta behoven på ett mer jämlikt sätt.

En bärande del i strategin är Socialstyrelsens nationella riktlinjer för allergi samt astma/KOL. I de nationella riktlinjerna rekommenderar Socialstyrelsen olika utredningar och behandlingar för barn och vuxna. Myndigheten tar också fram indikatorer för uppföljning och utvärdering.

Närmare om uppdraget

Socialstyrelsen ska ta fram och tillgängliggöra ett samlat implementeringsstöd kopplat till de nationella riktlinjerna för astma/KOL och allergi, för att underlätta för vårdgivare och regioner att omsätta de nationella riktlinjerna i praktiken. Socialstyrelsen ska vid behov komplettera detta med stödmaterial riktat till beslutsfattare för att underlätta prioritering och resursplanering inom allergivården.

Socialstyrelsen ska inleda en strukturerad uppföljning av allergivården. I detta ingår att ta fram en modell för uppföljning, för att bland annat se i vilken omfattning de nationella riktlinjerna får genomslag och i vilken takt de behöver revideras framåt.

Socialstyrelsen ska tillämpa ett allergiperspektiv i andra relevanta delar av myndighetens verksamhet såsom exempelvis regeringens riktade satsningar på

en utbyggd patientcentrerad primärvård, tillgänglighet och kompetensförsörjning. Socialstyrelsen ska också lämna förslag till regeringen i de fall myndigheten ser behov av ytterligare åtgärder på nationell nivå inom ramen för allergiområdet.

Socialstyrelsen ska sprida information om strategin och arbetet inom ramen för strategin till berörda aktörer.

Inom ramen för uppdraget ska en dialog föras genom partnerskapet till stöd för kunskapsstyrning samt med andra relevanta aktörer.

Strategin ska genomföras under fem år, 2026–2030. Socialstyrelsen ska under 2026 tillsammans med Livsmedelsverket ta fram en plan för uppföljning av den nationella strategin. Från och med 2027 ska myndigheterna årligen till och med 2030 till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet) redovisa uppföljningens resultat. Av uppföljningen ska framgå

- hur myndigheterna var för sig och tillsammans arbetat för att bidra till genomförandet av strategin
- hur relevanta aktörer så som huvudmän på lokal och regional nivå och livsmedelsföretag arbetat för att bidra till genomförandet av strategin
- hur mål inom myndighetens verksamhetsområde uppnåtts.

Regeringen beräknar att 5 000 000 kronor kommer att avsättas för uppdraget årligen under 2027–2030 under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

Uppdrag till Livsmedelsverket att genomföra regeringens allergi-strategi 2026–2030

Regeringens beslut

Regeringen ger Livsmedelsverket i uppdrag att bidra till genomförandet av den nationella allergistrategin. För en preventiv, effektiv och jämlik allergivård 2026–2030 samt följa upp åtgärder och resultat inom ramen för strategiarbetet. Socialstyrelsen ges ett motsvarande uppdrag. Myndigheterna ska samverka i genomförandet av uppdragen.

I uppdraget ingår bland annat att

- ta fram informationsmaterial till livsmedelsföretag med syftet att höja kompetensen inom livsmedelskedjan och förebygga att livsmedel orsakar allergiincidenter,
- samverka med aktörer inom förskola/skola för att säkra miljön för personer med matallergi och celiaki,
- löpande följa upp och vid behov revidera råd om introduktion av livsmedel för barn,
- utreda behovet och förutsättningarna för ett digitalt system för anmälan av allergiincidenter till följd av livsmedel, och
- följa uppfyllelsen av strategin inom sitt verksamhetsområde till och med 2030.

Livsmedelsverket ska, till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet), redovisa en plan för genomförandet av arbetet senast den 15 december 2026, lämna delredovisningar senast den 15 december 2027, den 15 december 2028 och den 15 december 2029 samt redovisa en uppföljning av resultatet senast den 15 december 2030.

För uppdraget får Livsmedelsverket under 2026 använda 3 000 000 kronor. Medlen ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 38 Kvalitetshöjande insatser i hälso- och sjukvården. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast 1 december 2026. Medel som inte har använts ska återbetalas senast den 31 mars 2027 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning lämnas till Kammarkollegiet. Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarie-numret för detta beslut.

Bakgrund

Allergier är några av våra vanligaste kroniska sjukdomar och berör över en tredjedel av Sveriges befolkning. Regeringen har beslutat om en nationell strategi för en mer förebyggande, effektiv och jämlik allergivård. Strategin ska genomföras under fem år.

Regeringens strategi ska ses i ljuset av de pågående satsningar som regeringen arbetar med inom hälso- och sjukvårdsområdet och som har bäring på allergi-strategin. Det handlar bland annat om en utbyggd och patientcentrerad primärvård, satsningar för att korta köerna och kompetensförsörjning.

Allergier är ett stort och växande folkhälsoproblem. Med strategin pekar regeringen ut en gemensam riktning för hur vården och samhället kan möta behoven på ett mer jämlikt sätt.

En viktig del i strategin är att beskriva hur livsmedel kan bli säkrare för personer med matallergi och celiaki (glutenintolerans).

Närmare om uppdraget

Livsmedelsverket ska vid behov ta fram nya informationsmaterial, revidera befintliga samt sprida dessa till olika livsmedelsföretag i syfte att undvika allergiincidenter.

Livsmedelsverket ska utveckla samverkan med aktörer som verkar inom skola och förskola för att säkra miljön för personer med matallergi och celiaki. Samverkan mellan myndigheter, huvudmän i vård och skola, yrkesgrupper, professionsföreningar, branschorganisationer och patientföreningar är central för att sprida kunskap.

Livsmedelsverket ska se över myndighetens råd om introduktion av livsmedel och vid behov revidera dem med vetenskapligt underlag. Dessa råd ska kommuniceras till barnhälsovården och allmänheten på lämpligt vis.

Livsmedelsverket ska utreda förutsättningarna för ett digitalt inrapporteringssystem av allergiincidenter till följd av livsmedel. Inrapportering ska kunna ske av flera aktörer, bland annat vårdpersonal, skolpersonal, livsmedelsföretag och privatpersoner. I detta ingår att analysera omfattning, kostnad för uppbyggnad och förvaltning samt vilken myndighet som ska vara ansvarig. En effektiv rapportering av allergiincidenter orsakade av livsmedel ger mer kunskap om de största riskerna och i förlängningen om hur de kan undvikas.

Inom ramen för uppdraget ska en dialog föras genom partnerskapet till stöd för kunskapsstyrning samt med andra relevanta aktörer

Strategin ska genomföras under fem år, 2026–2030. Socialstyrelsen ska under 2026 tillsammans

med Livsmedelsverket ta fram en plan för uppföljning av den nationella strategin. Från och med 2027 ska myndigheterna årligen till och med 2030 till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet) redovisa uppföljningens resultat. Av uppföljningen ska framgå

- hur myndigheterna var för sig och tillsammans arbetat för att bidra till genomförandet av strategin
- hur relevanta aktörer så som huvudmän på lokal och regional nivå och livsmedelsföretag arbetat för att bidra till genomförandet av strategin
- hur mål inom myndighetens verksamhetsområde uppnåtts.

Regeringen beräknar att 5 000 000 kronor kommer att avsättas för uppdraget årligen under 2027–2030 under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

www.regeringen.se